

Hartje zomer, tijd voor biotoopverbetering?

Een bloeiende akkerrand naast afrijpend graan zorgt voor aanbod van "groenvoer". Een bron van vocht voor planteneters.

Tekst en foto's: Rini Smits/SBNL

20 Juli, strak blauwe lucht en 33 graden buitentemperatuur. Wild en jagers zoeken de schaduw op, wachtend op koelere tijden. Het graan rijpt af, is deels al geoogst en de velden zijn aantrekkelijk voor duif en gans. Het mogen oogsten van de overvloed is nu een kwestie van geduld.

Wild en aanbod van voedsel gaan op en af met de seizoenen.

Waarom?

Juist dank zij dit soort extreme temperaturen, en de ophanden zijnde vakantieperiode, is het misschien een mooi moment om alvast een paar maanden vooruit te kijken. Ons veld zal dan ongetwijfeld een andere aanblik geven. Het meeste gewas is geoogst en sommige akkers zijn ingezaaid met wintergewas of groenbemester.

Voor het wild is het weer even zoeken naar een passend plekje in het veranderde landschap. Niet vreemd dat ten tijde van de bieten- en maïs oogst er weer een piek optreedt in het aantal aanrijdingen met wild.

Het dagritme van ons wild bestaat uit een aantal vaste elementen, waarvan eten / voedsel opnemen en rusten / slapen / herkauwen twee van de belangrijkste zijn. Elementen die in het najaar en winter steeds belangrijker worden naarmate het gewas van het veld verdwijnt en het landschap opener wordt. Biotoopverbetering is

dus ook een kwestie van vooruit kijken.

Op welke plaatsen zou ik wat kunnen doen waar het wild van kan profiteren door aanbod van voedsel en dekking in een periode van algehele schaarste? Wat betekent dit voor bijvoorbeeld een algemene wildsoort als het haas?

Het komt in vrijwel heel Nederland voor, soms zelfs zeer algemeen. De voorkeur van het haas gaat uit naar kleinschalige gras- en bouwlanden. Het voedsel bestaat uit grassen, kruiden, landbouwgewassen, wortels, knoppen en schors van bomen en struiken. Het haas kent bedreigingen zoals coccidiose en EBHS (European Brown Hare Syndroom). Maar ook langdurige, met kou gepaard gaande regenval is funest voor jonge dieren. Toch worden ook oudere dieren het slachtoffer. De intensieve landbouw

(maaimachines en zodenbemesters) maakt ook veel slachtoffers, vooral onder de zich instinctief drukkende jongen. Jonge hazen vallen ten prooi aan kraaien, vossen, katten en struinende honden.

Het voedsellijstje van heer Lampe.

Als typische "alleseter" behoren bijzonder veel verschillende wilde en cultuurplanten tot het voedselpakket van het haas. Opmerkelijk daarbij is dat het haas de voorkeur geeft aan een mengelmoe van grassen, granen, klaver- en kruidensoorten, maar ook koolbladeren en jonge koolplantjes zijn populair. Tot dusver werd altijd aangenomen dat bij de voedingskeuze van het haas de koolhydratenrijke planten(delen) de voorkeur hadden. Maar wat staat er nu werkelijk bovenaan het voedsellijstje van heer Lampe?

De ruimte tussen de voeten van deze mast is uitermate geschikt als overhoekje voor inzaai van een faunamengsel.

Met betrekking tot het voedselaanbod van het haas hoort en leest men vaak, dat het haas een snoeper en kieskeurig is. Zo blijkt dat in monotone akkerbouwgebieden (grote percelen met hetzelfde gewas) heer Lampe bij voorkeur op zoek gaat naar de zogenaamde 'Hazenapotheek'. Dit betekent dat een variatie van grassen en kruiden de voorkeur geniet boven de ruimschoots aanwezige cultuurplanten (akkerbouwgewassen). Dit blijkt uit omvangrijke onderzoeken van hazenmagen en uitwerpselen in verschillende Europese biotopen.

Voorkeur voor vet en proteïnen.

De onderzochte hazen uit een Oostenrijks onderzoek bleken vooral de voorkeur te geven aan de vetrijke plantendelen en niet aan koolhydratenrijke kost, zoals altijd aangenomen werd. Dat het haas de voorkeur geeft aan vetrijke delen komt vooral doordat het haas vet nodig heeft voor de energie- en vochtthuishouding. Omdat er bij de stofwisseling bij het afbreken van 1 gram vet 1,1 gram water vrij komt, vormen vetrijke plantendelen vooral in de zomer een niet te onderschatten waterbron. Bovendien is vet de belangrijkste energiebron. De vetreserve bij hazen wordt in de nazomer afgebouwd en tot aan de volgende zomer gebruikt. Dit maakt het mogelijk voor een haas om strenge winters te overleven, en levert vooral voor de moerhazen een belangrijke bron voor het aanmaken van melk, dat maar liefst meer dan 20% vet bevat.

Voedselaanbod en -verbetering.

In hoeverre is het Oostenrijkse onderzoek representatief voor de Nederlandse situatie? Het belangrijkste gegeven is, dat hazen op zoek zijn naar vetrijke planten(delen). Het Oostenrijkse onderzoeksgebied bestond uit een 3000 ha groot akkerbouwgebied met grote percelen en weinig verschillende gewassen. De meest geteelde gewassen bestonden uit granen, suikerbieten, zonnebloemen, maïs en aardappelen, waarbij zonnebloem (en in Nederland dit jaar ook de suikerbiet?) uitzonderingen zijn ten opzichte van de Nederlandse akkerbouwgewassen.

Uit onderzoek bleek dat in februari vooral jonge wintertarweplantjes (49%) en uitgelegde bieten (21%) genuttigd werden. In mei werden nog steeds bladdelen van tarwe (50%), maar ook van gerst (13%) en sojabonen (11%) gevonden. In augustus echter werden er voornamelijk luzerne (34%) en gerstopslag (24%) in maag en uitwerpselen gevonden, terwijl in november haver (50%), luzerne (16%) en uitgelegde bieten (16%) het voedselpakket domineerden. Uit

Als het enigszins kan; ieder jaar slechts één zijde van de sloot maaien. Zodoende blijft er dekking en voedsel over voor het wild.

voornoemde gegevens kan men de conclusie trekken dat de onderzochte hazen in dit onderzoeksgebied de voorkeur hadden voor cultuurgewassen. Echter, dit beeld verandert als men de opgegeten planten met het voorkomen ervan in het veld vergelijkt. Met andere woorden; waar veel van is (cultuurgewassen) zal logischerwijs ook meer van opgenomen (moeten) worden (omdat er verder niets anders groeit, bijvoorbeeld t.g.v. het gebruik van herbiciden).

Zo bleek dan ook, dat in de winter de voorkeur van de hazen uitging naar gerooide (uitgelegde) suikerbieten. In het voorjaar en in de zomer vooral naar sojabonen en wilde klaproos, en in de herfst, is naast de uitgelegde suikerbieten, ook de kiemende wintertarwe niet te versmaden.

U hoeft in uw veld dus niet daadwerkelijk "voederplaatsen" aan te leggen, maar u kunt de grondgebruiker ook verzoeken om, tegen een geringe vergoeding, verspreid op het perceel enkele vierkante meters niet te oogsten. U kunt dan later, naar behoefte (van het wild) net zoveel bieten en/of wortelen optrekken als u noodzakelijk vindt.

Belangrijker dan het hiervoor genoemde punt is echter (en zeker voor de biotoop van het haas) de aanleg van faunaranden en -akkers en braaklegstroken.

Hier vindt heer Lampe precies die planten die zijn voorkeur hebben. In de loop van het jaar moet er vanzelfsprekend opgelet worden dat de faunaranden, -akkers en

braaklegstroken in de voor de jonge hazen belangrijke maanden mei en juni, niet door mechanische bewerkingen verstoord worden. Alleen zo kan braakleg, naast voeding, ook de zo noodzakelijke dekking en rust bieden. Naast regulering van predatoren is dit een basisvoorwaarde om een vitale bejaagbare hazenpopulatie in uw veld te houden.

De SBNL-hazenapotheek

Naar aanleiding van het Oostenrijkse onderzoek heeft SBNL samen met Hofman Natuurzaden een mengsel samengesteld dat naar onze mening terecht de naam "SBNL-hazenapotheek" mag dragen. Zo bevat de 'apotheek' een veelvoud aan kruiden en klaversoorten, aangevuld met soorten die, zoals blijkt uit het Oostenrijkse onderzoek, graag op het menu van het haas staan. Deze combinatie zorgt voor gezonde voeding en voor een hogere weerstand en vitaliteit.

Iets is beter dan niets!

Grondgebruik wordt steeds intensiever. Of het nu gaat om graswinning ten behoeve van het melkveebedrijf, kapitaalintensieve teelten van aardbei, asperge of vollegronds groententeelt.

Meer dan ooit is een goed contact met de grondgebruiker noodzakelijk om te kijken of er hier en daar nog iets kan. Alle beetjes helpen.

Nu nadenken en voorbereiden om straks verantwoord te mogen oogsten!

Hofman Agrarische Producten.

Grimbergerweg 11, Notter, Tel.: 0548-512979
Fax: 0548-540331 email: info@hofmanap.nl

Zaaizaden voor natuur- en wildbeheer.

Wildakker- en bloemenmengsels bij uitstek geschikt voor: roodwild, fazanten, hazen, duiven, bijen....

Kijk voor uitgebreide informatie en ons aanbod op onze website in onze webwinkel:
www.natuurzaden.nl

Bel voor onze folder tel.: 0548-512979
Kijk op www.natuurzaden.nl